

วิชา สัจจยมกะ ๗ ข้อ รวม ๗๐ คะแนน เวลา ๔ ชม. (วันหลัง)

๒๕๖๒, ๒๕๖๑, ๒๕๖๐, ๒๕๕๙, ๒๕๕๘, ๒๕๕๗, ๒๕๕๖, ๒๕๕๕, ๒๕๕๔, ๒๕๕๓

***** ๒๕๖๒, ๒๕๖๑, ๒๕๖๐, ๒๕๕๙, ๒๕๕๘, ๒๕๕๗, ๒๕๕๖, ๒๕๕๕, ๒๕๕๔, ๒๕๕๓

๑. จงแสดงวิสัยทัศน์ พร้อมทั้งคำแปล และองค์ธรรม ในข้อปจฺจตาต่อไป่นี้ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาสะ

ก. สมุทย, สมุทยสัจจนฺติ ?

ตอบ วิ. สมุทยสัจจํ จเปตฺวา อวเสโส สมุทย น สมุทยสัจจํ, สมุทยสัจจํ สมุทย เจว สมุทยสัจฺจญฺจ.

แปล ยกเว้นสมุทยสัจจะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้นชื่อว่าสมุทย แต่ไม่ชื่อว่าสมุทยสัจจะ, สมุทยสัจจะชื่อว่าสมุทยก็ใช่ ชื่อว่าสมุทยสัจจะก็ใช่.

ใน อนฺ. อ.สัน. ได้แก่ สมุทฺยสามัญญ คือ กิเลส ๙ (เว้นโลภะ) อกุศล ๑๒ จิตตูปบาทที่เกิดพร้อมด้วยกิเลส ๙ โลกียกุศล ๑๗ จิตตูปบาทที่เป็นอารมณ์ของอกุศลจิตตูปบาท และ สมุทยสัจจะ คือ ตัณหา

อ.สัง. ได้แก่ สมุทยสัจจะ คือ ตัณหา เท่านั้น

ข. น นิโรธสัจจํ, น นิโรโธติ ?

วิ. นิโรธสัจจํ จเปตฺวา อวเสโส นิโรโธ น นิโรธสัจจํ นิโรโธ, นิโรธญฺจ นิโรธสัจฺจญฺจ จเปตฺวา อวเสโส น เจว นิโรโธ น จ นิโรธสัจจํ.

แปล ยกเว้นนิโรธสัจจะเสียแล้ว นิโรธที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อนิโรธสัจจะ แต่ชื่อนิโรธ, ยกเว้นนิโรธและนิโรธสัจจะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อนิโรธ และไม่ชื่อนิโรธสัจจะ.

ใน ปฏฺ. อ.สัน. ได้แก่ นิโรธสามัญญ มีตทังคนิโรธ คือ ความไม่มีภาวะแห่งกิเลสที่ได้ถูกประหารด้วยกามกุศล, วิกขัมภน นิโรธ คือ ความไม่มีภาวะแห่งนิรวรณที่ได้ถูกประหารด้วย มหัคคตกุศล, สมุจฺเจทนินิโรธ คือ ความไม่มีภาวะแห่งกิเลสที่ได้ถูกประหารด้วยมรรค, ปฏิปัสสัทธินิโรธ คือ ความไม่มีภาวะแห่งกิเลสที่ได้ถูกประหารด้วยผล, ขณะนิโรธ คือ ภัคฺคขณะของจิต เจตสิก และ สัจจะทั้ง ๓ สัจจวิมุติ อุตฺตขกฺลาป ๒ ที่เป็นอนินทริยพัทธรูป บัญญัติ (เว้นนิโรธสามัญญกับนิโรธสัจจะ)

อ.สัง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

** ๒๕๖๑, ๒๕๕๗

๑. จงแสดงวิสัยทัศน์ พร้อมทั้งคำแปล และองค์ธรรม ในข้อปจฺจตาต่อไป่นี้ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาสะ

ข. น ทุกฺขํ, น ทุกฺขสัจจนฺติ ?

วิ. กายิกํ ทุกฺขํ เจตสิกํ ทุกฺขํ จเปตฺวา อวเสสํ ทุกฺขสัจจํ น ทุกฺขํ ทุกฺขสัจจํ, ทุกฺขญฺจ ทุกฺขสัจฺจญฺจ จเปตฺวา อวเสสํ น เจว ทุกฺขํ น จ ทุกฺขสัจจํ.

ยกเว้นกายิกทุกฺข เจตสิกทุกฺขเสียแล้ว ทุกฺขสัจจะที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อว่าทุกฺข แต่ชื่อว่าทุกฺขสัจจะ, ยกเว้นทุกฺขและทุกฺขสัจจะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อว่าทุกฺข และไม่ชื่อว่าทุกฺขสัจจะ.

ใน อนฺ. อ.สัน. ได้แก่ โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ อินทริยพัทธรูป ๒๘ (เว้นโลภะกับทุกฺขทั้ง ๒)

และ สัจจะทั้ง ๓ สัจจวิมุติ คือ มรรคจิตตูปบาท ๒๙ ผลจิตตูปบาท ๓๗ อุตฺตขกฺลาป ๒ ที่เป็นอนินทริยพัทธรูป บัญญัติ (เว้นทุกฺขทั้ง ๒ กับทุกฺขสัจจะ)

อ.สัง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

**** ๒๕๕๖, ๒๕๕๕, ๒๕๕๔, ๒๕๕๓

๑. จงวิชันนา พร้อมทั้งคำแปล และองค์ธรรมในปจฺจาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส)

ข. น นิโรโธ, น นิโรธสจฺจนฺติ ?

วิชันนา = อามนฺตา. ไช้

ใน อนฺ.ปฺ. อ.สัน. และ อ.สัง. ได้แก่ สัจจะทั้ง ๓ สัจจวิมุตติ อุตฺตชกฺลาป ๒ ที่เป็นอนินทริยพัทฺธรูป บัญญัติ (เว้นนิโรธสัจจะกับนิโรธสัจจะ)

ค. น มคฺคสจฺจํ, น มคฺคโคติ ?

วิ. มคฺคสจฺจํ จเปตฺวา อวเสโส มคฺโค น มคฺคสจฺจํ มคฺโค, มคฺคญฺจ มคฺคสจฺจญฺจ จเปตฺวา อวเสโส น เจว มคฺโค น จ มคฺคสจฺจํ.

แปล ยกเว้นมรรคสัจจะเสียแล้ว มรรคที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อว่ามรรคสัจจะ แต่ชื่อว่ามรรค, ยกเว้นมรรคและมรรคสัจจะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อว่ามรรค และไม่ชื่อว่ามคฺคสจฺจจะ

ใน ปฏฺ.ปฺ. อ.สัน. ได้แก่ มรรคสัจจะ และ สัจจะทั้ง ๓ สัจจวิมุตติ อุตฺตชกฺลาป ๒ ที่เป็นอนินทริยพัทฺธรูปบัญญัติ (เว้นมรรคสัจจะกับมรรคสัจจะ)

อ.สัง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

***** ๒๕๖๒, ๒๕๖๑, ๒๕๕๙, ๒๕๕๖, ๒๕๕๔

๒. จงวิชันนา แปล พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมในข้อปจฺจาดังต่อไปนี้

ยสฺส ทฺวขสจฺจํ อฺปฺปชฺชติ, ตสฺส สมฺมยสจฺจํ อฺปฺปชฺชติตี. ?

ตอบ วิ. สพฺเพสํ อฺปฺปชฺชนฺตานํ ปวตฺเต ตณฺหาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อฺปฺปาททฺวขณ เตสํ ทฺวขสจฺจํ อฺปฺปชฺชติ ใน จ เตสํ สมฺมยสจฺจํ อฺปฺปชฺชติ, ตณฺหา อฺปฺปาททฺวขณ เตสํ ทฺวขสจฺจญฺจ อฺปฺปชฺชติ สมฺมยสจฺจญฺจ อฺปฺปชฺชติ.

เมื่อบุคคลเหล่านั้นทั้งหมดกำลังเกิดก็ดี ในอุปาทกขณะแห่งจิตที่ปราศจากตัณหาในปวัตติกาลของบุคคลเหล่านั้นก็ดี ทฺวขสจฺจจะกำลังเกิด แต่สมฺมยสจฺจจะไม่ใช่กำลังเกิดแก่บุคคลเหล่านั้น, ในอุปาทกขณะแห่งตัณหาของบุคคลเหล่านั้น ทฺวขสจฺจจะกำลังเกิด สมฺมยสจฺจจะกำลังเกิด

ใน อนฺ.ปฺ. อ.สัน. ได้แก่ ปุ.๔ ผลเสกขะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดใน ๓๑ ภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งปฏิสนธิจิต ๑๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชกฺลาป ๓, ๗, ๔ ชีวิตนวกกฺลาปที่เกิดขึ้นในขณะแรก

ปุ.๔ อริยบุคคล ๘ ที่เป็นไปในปวัตติกาล ในปัญจโวการภูมิ คือในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งตัณหาวิปฺปยุตฺตจิต ๗๗ เจตสิก ๔๙ จิตตชฺรูป (เว้นโลตฺกะ ๓)

ติ.๑ ผล.๔ ที่เป็นไปในปวัตติกาลในจตุโวการภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งโมหมูลจิต ๒ มโนทวาราวชฺชน จิต ๑ มหากุสล ๘ มหาภิรยาคิต ๘ อรูปาวจรจิต ๑๒ เจตสิก ๓๘ (เว้นวิริตี อปฺปมัญญา)

และ

ปุ.๔ ผลเสกขะ ๓ ที่เป็นไปในปวัตติกาลในปัญจโวการภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งโลภมูลจิต ๘ เจตสิก ๒๒ จิตตชฺรูป

ติ.๑ ผลเสกชะ ๓ ที่เป็นไปในอดีตกาลในจุลโวหารภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งโลภมูลจิต ๘ เจตสิก ๒๒
อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

*** ๒๕๖๐, ๒๕๕๗, ๒๕๕๕

๒. จงวิสังขนา แปล และแสดงองค์กรรมในทุกข์สัจจะมูละ มัคคสัจจะมูลียมกะ แห่งปัจจุบันนวาระอนุโลม ปุคควาระของอุปปาท
วาระ เฉพาะอนุโลมปุจฉา ? (ยสุส ทุกขสจจํ อุปปชฺชติ, ตสฺส มคฺคสจจํ อุปปชฺชตีติ ?)

(จงวิสังขนา แปล และแสดงองค์กรรมในคำถามต่อไปนี้ ยสุส ทุกขสจจํ อุปปชฺชติ, ตสฺส มคฺคสจจํ อุปปชฺชตีติ ? * ๒๕๕๘)

ตอบ วิ. สพุเพสํ อุปปชฺชนฺตานํ ปวตฺเต มคฺควิปฺยตฺตจิตฺตสฺส อุปปาทกฺขณ เตสํ ทุกขสจจํ อุปปชฺชติ โน จ เตสํ มคฺคสจจํ
อุปปชฺชติ, ปญฺจโวภาเร มคฺคสฺส อุปปาทกฺขณ เตสํ ทุกขสจฺจญฺจ อุปปชฺชติ มคฺคสจฺจญฺจ อุปปชฺชติ.

เมื่อบุคคลเหล่านั้นทั้งหมดกำลังเกิดก็ดี ในอุปปาตขณะแห่งจิตที่ปราศจากองค์มรรคในอดีตกาลของบุคคลเหล่านั้นก็ดี
ทุกข์สัจจะกำลังเกิด แต่มรรคสัจจะไม่ใช่กำลังเกิดแก่บุคคลเหล่านั้น, ในอุปปาตขณะแห่งมรรคจิตในปัจจุโวหารภูมิของบุคคล
เหล่านั้น ทุกข์สัจจะกำลังเกิด มรรคสัจจะกำลังเกิด

ใน อนุ.ป. อ.สัน. ได้แก่ ปุ.๔ ผลเสกชะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดใน ๓๑ ภูมิ คือในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งปฏิสนธิจิต ๑๙
เจตสิก ๓๕ กัมมชกฺลาป ๓, ๗, ๔ ชีวิตนวกกฺลาปที่เกิดขึ้นในขณะแรก

ปุ.๔ ผล.๔ ที่เป็นไปในอดีตกาลในปัจจุโวหารภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งมรรควิปยุตตจิต ๘๑
เจตสิก ๕๒ จิตตชฺรูป (เว้นอรูวิปากจิต ๔)

ติ.๑ ผล.๔ ที่เป็นไปในอดีตกาลในจุลโวหารภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งโลภมูลจิต ๘ โมหมูลจิต ๒
มโนทวารารวชนจิต ๑ มหากุศลจิต ๘ มหาภิรยจิต ๘ อรูปาวจรจิต ๑๒ เจตสิก ๔๓ (เว้นวิรตี อปฺปมฺญญา)

และ มรรคบุคคล ๔ ที่ในปัจจุโวหารภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งมรรคจิต ๔ เจตสิก ๓๖ จิตตชฺรูป

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

* ๒๕๖๒

๓. จงวิสังขนา แปล แสดงองค์กรรมในคำปุจฉา ดังต่อไปนี้

ก. ยสุส สมุทฺยสจจํ อุปปชฺชติ, ตสฺส มคฺคสจจํ อุปปชฺชติเตติ ?

ตอบ วิ. อนภิสเมตาวินํ เตสํ สมุทฺยสจจํ อุปปชฺชติ, อนภิสเมตาวินํ เตสํ มคฺคสจจํ อุปปชฺชติ, อภิสเมตาวินํ เตสํ สมุทฺยสจฺจญฺจ อุปปชฺชติ
มคฺคสจฺจญฺจ อุปปชฺชติ.

แปล เมื่อบุคคลเหล่านั้นยังไม่เข้าถึงความเป็นผู้เคยรู้ปริยสัจ ๔ มานั้น สมุทฺยสัจจะเคยเกิด แต่มรรคสัจจะไม่เคยเกิดแก่
บุคคลเหล่านั้น, เมื่อบุคคลเหล่านั้นเข้าถึงความเป็นผู้เคยรู้ปริยสัจ ๔ มาแล้ว สมุทฺยสัจจะก็เคยเกิด มัคคสัจจะก็เคยเกิด

ใน อนุ. อ.สัน. ได้แก่ ปุ.๔ โสดาปัตติมรรคบุคคล ๑ ซึ่งยังไม่เข้าถึงความเป็นผู้เคยรู้ปริยสัจ ๔ นับตั้งแต่เวียนว่ายตายเกิด
เป็นต้นมาที่หาเบื้องต้นมิได้ จนถึงโสดาปัตติมรรคจิตเกิด,

และ มรรคบุคคลเบื้องต้น ๓ ผลบุคคล ๔ ซึ่งเข้าถึงความเป็นผู้เคยรู้ปริยสัจ ๔ มาแล้ว นับตั้งแต่โสดาปัตติผลจิตเป็นต้นมา
จนถึงปัจจุจิต คือ ปรินิพพาน

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

***** ๒๕๖๑, ๒๕๖๐, ๒๕๕๘, ๒๕๕๖, ๒๕๕๓

๓. จงวิชันนา แปล และแสดงองค์ธรรม ในข้อปุจฉา ดังต่อไปนี้

ยสฺส ยตฺถ ทฺวํทฺสจฺจํ อปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สมฺทฺยสฺสจฺจํ อปฺปชฺชิตฺถาติ ?

ตอบ วิชันนา สุทฺธาวาสานํ ทฺติเย จิตฺเต วตฺตมาเน อสฺสญฺสตุตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ทฺวํทฺสจฺจํ อปฺปชฺชิตฺถ ใน จ เตสํ ตตฺถ สมฺทฺยสฺสจฺจํ อปฺปชฺชิตฺถ, อิตฺเรสํ จตฺตวาทานํ ปญฺจวาทานํ เตสํ ตตฺถ ทฺวํทฺสจฺจญฺจ อปฺปชฺชิตฺถ สมฺทฺยสฺสจฺจญฺจ อปฺปชฺชิตฺถ.

แปล เมื่อทฺติยจิต คือปฐมภวังคเกิดขึ้นแก่บุคคลที่เกิดอยู่ในสุทฺธาวาสภุมมิกิํ บุคคลที่เกิดอยู่ในอสฺสญฺสตุตฺตภุมมิกิํเหล่านั้นก็ดี ในภุมมิกิํนั้นทฺวํทฺสจฺจจะเคยเกิด แต่สมฺทฺยสฺสจฺจจะไม่เคยเกิดแก่บุคคลเหล่านั้นในภุมมิกิํนั้น, เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในจตฺตวาทานํ ปญฺจวาทานํ ที่นอกจากบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งทฺติยจิตในสุทฺธาวาสภุมมิกิํ ในภุมมิกิํนั้นทฺวํทฺสจฺจจะก็เคยเกิด สมฺทฺยสฺสจฺจจะก็เคยเกิด

ใน อนฺ.ปฺ. อ.สํ. ได้แก่ อนาคามีผลบุคคล ๑ ที่ในสุทฺธาวาสภุมมิกิํ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต ๑๘ ดวง คือ ปฐมภวังคอันเป็นมุขยทฺติยจิต และภวังคจิต ๑๕ ดวง มโนทวารวาทฺชนจิต ๑ ภวนิกันติกะโลกขวณะดวงที่ ๑ อันเป็นตํสทิสทฺติยจิต กับ สุทฺธาวาสภุมมิกิํ ๕

สฺ.๑ ซึ่งเกิดอยู่ในอสฺสญฺสตุตฺตภุมมิกิํ กับ อสฺสญฺสตุตฺตภุมมิกิํ ๑

และ ปฺ.๔ อริยบุคคล ๘ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นับตั้งแต่ภวนิกันติกะโลกขวณะดวงที่ ๒ จนถึงจตฺติจิตในสุทฺธาวาสภุมมิกิํ และนับตั้งแต่ปฏิสนธิจิตเป็นต้นจนถึงจตฺติจิต ในจตฺตวาทานํ ปญฺจวาทานํ ที่เหลือ กับ จตฺตวาทานํ ๔ ปญฺจวาทานํ ๒๖

อ.สํ. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น.

* ๒๕๕๙

๓. จงวิชันนา แปล แสดงองค์ธรรมในคำปุจฉา ดังต่อไปนี้ ?

ข. ยสฺส ยตฺถ สมฺทฺยสฺสจฺจํ นปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ มคฺคสฺสจฺจํ นิรุชฺฌิตฺถาติ ?

วิชันนา อามนฺตา. ไซ้

ใน อนฺ.ปฺ. อ.สํ.และ อ.สํ. ได้แก่ อนาคามีผลบุคคล ๑ ที่ในสุทฺธาวาสภุมมิกิํ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของมุขยทฺติยจิต คือ ปฐมภวังค และตํสทิสทฺติยจิต ๑๘ ดวง ได้แก่ ปฏิสนธิจิต ๑ ภวังคจิต ๑๕ มโนทวารวาทฺชนจิต ๑ ภวนิกันติกะโลกขวณะดวงที่ ๑ กับ สุทฺธาวาสภุมมิกิํ ๕

สฺ.๑ ซึ่งกำลังเกิดในอสฺสญฺสตุตฺตภุมมิกิํ กับ อสฺสญฺสตุตฺตภุมมิกิํ ๑

* ๒๕๕๗

๓. จงวิชันนา แปล แสดงองค์ธรรมในคำปุจฉา ดังต่อไปนี้

ยสฺส ยตฺถ ทฺวํทฺสจฺจํ อปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สมฺทฺยสฺสจฺจํ นิรุชฺฌิตฺถาติ ?

ตอบ วิชันนา สุทฺธาวาสานํ ทฺติเย จิตฺเต วตฺตมาเน อสฺสญฺสตุตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ทฺวํทฺสจฺจํ อปฺปชฺชิตฺถ ใน จ เตสํ ตตฺถ สมฺทฺยสฺสจฺจํ นิรุชฺฌิตฺถ, อิตฺเรสํ จตฺตวาทานํ ปญฺจวาทานํ เตสํ ตตฺถ ทฺวํทฺสจฺจญฺจ อปฺปชฺชิตฺถ สมฺทฺยสฺสจฺจญฺจ นิรุชฺฌิตฺถ.

แปล เมื่อหุติยจิต คือปฐมภวังค์เกิดขึ้นแก่บุคคลที่เกิดอยู่ในสุทธาวาสภูมิก็ดี บุคคลที่เกิดอยู่ในอสังขญัตตภูมิเหล่านั้นก็ดี ในภูมินั้นทุกขสังขจะเคยเกิด แต่สมุทยสังขจะไม่เคยดับแก่บุคคลเหล่านั้นในภูมินั้น,

เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในจตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิที่นอกจากบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งหุติยจิตในสุทธาวาสภูมิ ในภูมินั้นทุกขสังขจะก็เคยเกิด สมุทยสังขจะก็เคยดับ

ใน อนุ.ป.อ.สัน. ได้แก่ อนาคามีผลบุคคล ๑ ที่ในสุทธาวาสภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต ๑๘ ดวง คือ ปฐมภวังค์อันเป็นมุขยหุติยจิต และภวังคจิต ๑๕ ดวง มโนทวาราวชชนจิต ๑ ภวนิกันติกะโลกขวณะดวงที่ ๑ อันเป็นตังสทิสหุติยจิต กับ สุทธาวาสภูมิ ๕

สุ.๑ ซึ่งเกิดอยู่ในอสังขญัตตภูมิ กับ อสังขญัตตภูมิ ๑

และ ปุ.๔ อริยบุคคล ๘ คือในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นับตั้งแต่ภวนิกันติกะโลกขวณะดวงที่ ๒ จนถึงจุติจิตในสุทธาวาสภูมิ และนับตั้งแต่ปฏิสนธิจิตเป็นต้น จนถึงจุติจิตในจตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ ที่เหลือ กับ จตุโวการภูมิ ๔ ปัญจโวการภูมิ ๒๖

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น.

* ๒๕๕๔

๓. จงแสดงปุจฉาและวิสัชนาเป็นภาษาบาลี-ภาษาไทยพร้อมทั้งแสดงองค์กรรมในสมุทยสังขมูละ มรรคสังขมูลียมกะ แห่งอดีตวาระปัจจุณิก ปุคคโลกาสวาระ ของอุปปาทวาระ เฉพาะอนุโลมปุจฉา ?

ตอบ. อนุ.ป. ยสุส ยตถ สมุทยสจฺจํ นุปฺปชฺชิตถ, ตตฺส ตตฺถ มคฺคสจฺจํ นุปฺปชฺชิตถาติ ?

แปล สมุทยสังขจะไม่เคยเกิดแก่บุคคลใดในภูมิใด, มรรคสังขจะไม่เคยเกิดแก่บุคคลนั้นในภูมินั้นใช่ไหม ?

วิสัชนา อามนฺตา. ใช่.

ใน อนุ.ป. อ.สัน. และ อ.สัง. ได้แก่ อนาคามีผลบุคคล ๑ ที่ในสุทธาวาสภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของมุขยหุติยจิต คือ ปฐมภวังค์ และตังสทิสหุติยจิต ๑๘ ดวง ได้แก่ ปฏิสนธิจิต ๑ ภวังคจิต ๑๕ มโนทวาราวชชนจิต ๑ ภวนิกันติกะโลกขวณะดวงที่ ๑ กับ สุทธาวาสภูมิ ๕

สุ.๑ ซึ่งเกิดอยู่ในอสังขญัตตภูมิ กับ อสังขญัตตภูมิ ๑

* ๒๕๖๒

๔. จงวิสัชนา (ไม่ต้องแปล) และแสดงองค์กรรม ในข้อปุจฉา ดังต่อไปนี้

ยสุส วา ปน มคฺคสจฺจํ นุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺส สมุทยสจฺจํ นุปฺปชฺชิสฺสตีติ ?

ตอบ วิสัชนา เป ปุธุชฺชนา มคฺคํ น ปฏฺลิภิสฺสนฺติ เตสํ มคฺคสจฺจํ นุปฺปชฺชิสฺสติ โน จ เตสํ สมุทยสจฺจํ นุปฺปชฺชิสฺสติ, อคฺคมคฺคสมฺมุคฺคินํ อรหฺนฺตานํ เตสํ มคฺคสจฺจญฺจ นุปฺปชฺชิสฺสติ สมุทยสจฺจญฺจ นุปฺปชฺชิสฺสติ.

ใน ปฏฺ.ป. อ.สัน. ได้แก่ อภัพพปุณฺณ ๔ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต นับตั้งแต่เวียนวายุตายเกิดเป็นต้นมาจนหาที่สุดมิได้

และ

อรหัตตมรรคบุคคล ๑ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของอรหัตตมรรคจิต ๑ เจตสิก ๓๖

อรรถัตตผลบุคคล ๑ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต นับตั้งแต่อรรถัตตผลจิตในอรรถัตตมรรค
วิธีเป็นต้น จนถึงปรินิพพานจิต

อ. ส้ง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลัง เท่านั้น.

***** ๒๕๖๑, ๒๕๖๐, ๒๕๕๗, ๒๕๕๕, ๒๕๕๔

๔. จงแสดงทุกขสัจจมูละ มรรคสัจจมูลียมกะ แห่งอนาคตวาระอนุโลม ปุคคลวาระ อุปปาทวาระ โดยให้วิชันนา แปล และแสดง
องค์ธรรม ? (เฉพาะอนุโลมปุจฉา) (ยสฺส ทุกฺขสจฺจํ อุปฺปชฺชิสฺสตี, ตสฺส มคฺคสจฺจํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ ?) ** ๒๕๖๑, ๒๕๕๕

๔. จงแสดงปุจฉาและวิชันนาใน ทุกขสัจจมูละ มรรคสัจจมูลียมกะแห่งอนาคตวาระอนุโลม ปุคคลวาระ อุปปาทวาระ พร้อมคำ
แปลและองค์ธรรมมาดู ? (เฉพาะอนุโลมปุจฉา ไม่ต้องจำแนกโกฐฐาส) *** ๒๕๖๐, ๒๕๕๗, ๒๕๕๔

ตอบ อนุ.ป. ยสฺส ทุกฺขสจฺจํ อุปฺปชฺชิสฺสตี, ตสฺส มคฺคสจฺจํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ ?

ทุกขสัจจะจักเกิดแก่บุคคลใด, มรรคสัจจะก็จักเกิดแก่บุคคลนั้นใช่ไหม ?

วิชันนา อคฺคมคฺคสมํคิํ อรหุตาณํ เย จ ปุถุชฺชนา มคฺคํ น ปฏฺวิถิสฺสนฺติ เตสํ ทุกฺขสจฺจํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ โน จ เตสํ มคฺคสจฺจํ
อุปฺปชฺชิสฺสตี, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตฺรา อคฺคมคฺคํ ปฏฺวิถิสฺสนฺติติ เย จญฺเญ มคฺคํ ปฏฺวิถิสฺสนฺติ เตสํ ทุกฺขสจฺจญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสตี
มคฺคสจฺจญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสตี.

แปล บุคคลที่ถึงพร้อมด้วยอรรถัตตมรรคเหล่านั้นก็ดี พระอรหันต์ทั้งหลายก็ดี ปุถุชนเหล่าใดจะไม่ได้มรรค ปุถุชนเหล่านั้น
ก็ดี ทุกขสัจจะจักเกิด แต่มรรคสัจจะจักไม่เกิดแก่บุคคลเหล่านั้น, บุคคลเหล่าใดจะได้อรรถัตตมรรคในลำดับแห่งโงทาน บุคคลที่ถึง
พร้อมด้วยโงทานเหล่านั้นก็ดี บุคคลเหล่าใดจะได้มรรค ที่นอกจากโงทานสมังคือนาคามี บุคคลเหล่านั้นก็ดี ทุกขสัจจะก็จักเกิด
มรรคสัจจะก็จักเกิด.

ใน อนุ.ป. อ.ส้น. ได้แก่ อรรถัตตมรรคบุคคล ๑ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของอรรถัตตมรรคจิต
๑ เจตสิก ๓๖

อรรถัตตผลบุคคล ๑ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต นับตั้งแต่อรรถัตตผลจิตในอรรถัตตมรรค
วิธีเป็นต้น จนถึงจิตที่เกิดก่อนปรินิพพานจิต (ปัจฉิมอนันตรจิต)

อภัพพปุถุชน ๔ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต นับตั้งแต่เวียนว่ายตายเกิดเป็นต้นมาจนหา
ที่สุดมิได้

และ

อนาคามีผลบุคคล ๑ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของโงทานที่ในอรรถัตตมรรควิธี

ภัพพปุถุชน ๔ มรรคบุคคลเบื้องต้น ๓ ผลบุคคลเบื้องต้น ๓ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต
นับตั้งแต่เวียนว่ายตายเกิดเป็นต้นมาที่หาเบื้องต้นมิได้ จนถึงอนุโลมในอรรถัตตมรรควิธี

องค์ธรรมของสังสยบท ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

*** ๒๕๕๙, ๒๕๕๘, ๒๕๕๖

๔. จงวิชันนา เป็นภาษาบาลี และแสดงองค์ธรรมในปุจฉาดังต่อไปนี้

ยสฺส สมฺมยสจฺจํ น นิรุชฺฌิสฺสตี, ตสฺส มคฺคสจฺจํ น นิรุชฺฌิสฺสตีติ ?

ตอบ วิชัสนา เป็นภาษาบาลี และแสดงองค์ธรรมในปัจจุบันนี้

วิชัสนา อคฺคมคฺคสุส อูปปาทกฺขณเณ ยสุส จิตฺตสุส อนนฺตฺรา อคฺคมคฺคํ ปฏฺลิภิสฺสนฺติ เตสํ สมฺมทฺยสจฺจํ น นิรุชฺฌิสฺสตี โน จ เตสํ มคฺคสจฺจํ น นิรุชฺฌิสฺสตี, อคฺคมคฺคสุส ภวคฺคกฺขณเณ อรหฺนฺตํ เตสํ สมฺมทฺยสจฺจญฺญํ น นิรุชฺฌิสฺสตี มคฺคสจฺจญฺญํ น นิรุชฺฌิสฺสตี.

ใน อนฺ.ปฺ. อ.สํ. ได้แก อรหัตตมรรคบุคคล ๑ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งอุปาทกขณะของอรหัตตมรรคจิต ๑ เจตสิก ๓๖

อนาคามีผลบุคคล ๑ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของโวทานในอรหัตตมรรควิธี

ผู้ที่จะได้มรรคทั้ง ๔ ตามลำดับ โดยไม่มีต้นหาค้นในระหว่างนั้น ได้แก่ ตี.๑ มรรคบุคคลเบื้องต้น ๓ ผลบุคคลเบื้องต้น ๓ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต นับตั้งแต่กัณฑ์ขณะของต้นหาที่เกิดขึ้นครั้งสุดท้ายเป็นต้น จนถึงอนุโลมในอรหัตตมรรควิธี

ถ้ามีต้นหาค้นหลังจากสำเร็จเป็นโสดาบันแล้ว ก็ได้แก โสดาปัตติผลบุคคล ๑ มรรคบุคคลเบื้องต้น ๒ ผลบุคคลเบื้องต้น ๒

ถ้ามีต้นหาค้นหลังจากสำเร็จเป็นสกทาคามีแล้ว ก็ได้แก สกทาคามีผลบุคคล ๑ อนาคามีมรรคบุคคล ๑ อนาคามีผลบุคคล ๑

ถ้ามีต้นหาค้นหลังจากสำเร็จเป็นอนาคามีแล้ว ก็ได้แก อนาคามีผลบุคคล ๑ คือในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต นับตั้งแต่กัณฑ์ขณะของต้นหาที่เกิดขึ้นครั้งสุดท้ายเป็นต้น จนถึงอนุโลมในอรหัตตมรรควิธี

และ

อรหัตตมรรคบุคคล ๑ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการดับแห่งอรหัตตมรรคจิต ๑ เจตสิก ๓๖

อรหัตตผลบุคคล ๑ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต นับตั้งแต่อรหัตตผลจิตในอรหัตตมรรควิธีเป็นต้น จนถึงปรินิพพานจิต

อ.สํ. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

***** ๒๕๖๒, ๒๕๖๐, ๒๕๕๘, ๒๕๕๕, ๒๕๕๓

๔. จงแสดงปูจฺฉาและวิชัสนาทั้งบาลีและไทย พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรม ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาสะ ในปวัตติวาระ นิโรธวาระ ปัจจุบันนาตีตะวาระ อนุโลมนัย ปุคฺคโลกาสวาระ เฉพาะ อนฺ.ปฺ. ของสมุทฺยสัจจมูละ มรรคสัจจะมูลียะ มาดู ?

ตอบ อนฺ.ปฺ. ยสุส ยตฺถ สมฺมทฺยสจฺจํ นิรุชฺฌตี, ตสุส ตตฺถ มคฺคสจฺจํ นิรุชฺฌิตฺถาตี ?

สมุทฺยสัจจะกำลังดับแก่บุคคลใดในภุมิใด, มรรคสัจจะก็เคยดับแก่บุคคลนั้นในภุมินั้นไซ้ไหม ?

วิ. อนภิสเมตาวีนํ ตณฺหาเย ภวคฺคกฺขณเณ เตสํ ตตฺถ สมฺมทฺยสจฺจํ นิรุชฺฌตี โน จ เตสํ ตตฺถ มคฺคสจฺจํ นิรุชฺฌิตฺถ, อภิสเมตาวีนํ ตณฺหาเย ภวคฺคกฺขณเณ เตสํ ตตฺถ สมฺมทฺยสจฺจญฺญํ นิรุชฺฌตี มคฺคสจฺจญฺญํ นิรุชฺฌิตฺถ.

ในกัณฑ์ขณะแห่งต้นหาของผู้ที่ยังไม่เข้าถึงความเป็นผู้เคยรู้วยสัจ ๔ มานั้น ในภุมินั้นสมุทฺยสัจจะกำลังดับ แต่มรรคสัจจะไม่เคยดับแก่บุคคลเหล่านั้นในภุมินั้น, ในกัณฑ์ขณะแห่งต้นหาของผู้ที่เข้าถึงความเป็นผู้เคยรู้วยสัจ ๔ มาแล้วเหล่านั้น ในภุมินั้นสมุทฺยสัจจะก็กำลังดับ มรรคสัจจะก็เคยดับ.

ใน อนฺ.ปฺ. อ.สํ. ได้แก่ ปุ.๔ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการดับแห่งต้นหา คือ โภกมฺูลจิตตูปาท กับ จตฺตวาทกฺกมฺิ ๔ ปัญจวาทกฺกมฺิ ๒๑ (เวณฺสุทฺธาตวาทกฺกมฺิ ๕) (มุขยนัย)

ผลเสกข. ๓ ที่เคยได้มรรคเบื้องต้นในภุมมิมัน ๆ มาแล้ว แต่ไม่เคยได้มรรคในภุมมิมันที่ตนเกิดอยู่ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการ
ดับแห่งทวิปิณฑิต ๔ กับ จตุโวการภูมิ ๔ ปัญจโวการภูมิ ๒๒ (เว้นอบายภูมิ ๔) (สทิสุปจารนัย)

และ ผลเสกข. ๓ ที่เคยได้มรรคในภุมมิมันที่ตนเกิดอยู่ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการดับแห่งตัณหา คือ ทวิปิณฑิต ๔ กับ จตุโวการภูมิ ๔ ปัญจโวการภูมิ ๑๗ (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕ อบายภูมิ ๔)

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

** ๒๕๖๑, ๒๕๕๗

๕. ก. จงวิชันนาและแปล พร้อมแสดงองค์กรรมในทุกขสัจจมูละ สมุทสัจจมูลียมกะ แห่งปัจจุปปันนาตีตวาระอนุโลม บุคคล
วาระ ของอุปาทวาระ อนุโลมปุจฉา (ไม่ต้องจำแนกโกฐฐาน) (ยสฺส ทุกขสจฺจํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สมุทสจฺจํ อุปฺปชฺชติธฺตาติ ?)

ตอบ วิชันนา อามนฺตา. ใช่.

ใน อนุ.ป. อ.สัน. และ อ.สัง. ได้แก่ ปุ. ๔ ผลเสกขบุคคล ๓ ซึ่งกำลังเกิดใน ๓๑ ภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้น
แห่งปฏิสนธิจิต ๑๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชกฺลาป ๓, ๗, ๔ ชีวิตนวกกฺลาปที่เกิดในขณะแรก

ปุ.๔ อริยบุคคล ๘ ที่เป็นไปในปวัตติกาลในจตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งจิต
นับตั้งแต่ปฐมภวังค์เป็นต้น จนถึงจุติจิต (เว้นขณะที่เกิดขึ้นแห่งมรรคจิต ผลจิตในอรุณภูมิ)

ข. จงแสดงปุจฉาและวิชันนา พร้อมคำแปลและแสดงองค์กรรมในทุกขสัจจมูละ มรรคสัจจมูลียมกะ แห่งอดีตานาคตวาระ
ปัจจนิก บุคคลวาระ ของอุปาทวาระ ปฏิโลมปุจฉา (ไม่ต้องจำแนกโกฐฐาน)

ปฏิ. ปุ. ยสฺส วา ปน มคฺคสจฺจํ นฺอุปฺปชฺชติ, ตสฺส ทุกขสจฺจํ นฺอุปฺปชฺชติธฺตาติ ? * ข.๒) ๒๕๖๒

แปล หรือว่า มรรคสัจจะจักไม่เกิดแก่บุคคลใด, ทุกขสัจจะก็ไม่เคยเกิดแก่บุคคลนั้นใช่ไหม ?

วิชันนา อุปฺปชฺชติธฺ. เคยเกิด.

ใน ปฏิ.ป. อ.สัน. ได้แก่ อรหัตตมรรคบุคคล ๑ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของอรหัตตมรรคจิต
๑ เจตสิก ๓๖

อรหัตตผลบุคคล ๑ คือในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต นับตั้งแต่อรหัตตผลจิตที่ในอรหัตตมรรค
วิธีเป็นต้น จนถึงปริณิพพานจิต

ปุถุชน ๔ ที่จะไม่ไ้มรรค คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต นับตั้งแต่เวียนว่ายตายเกิดเป็นต้น
มาจนหาที่สุดมิได้

อ. สัง. ไม่มี.

** ๒๕๕๙, ๒๕๕๔

๕. จงแปล และแสดงองค์กรรมในปุจฉาที่มีคำวิชันนาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฐฐาน) (ยสฺส ยตฺถ ทุกขสจฺจํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส
ตตฺถ สมุทสจฺจํ อุปฺปชฺชติธฺตาติ ?)

สุทธาวาสานํ อุปฺปตฺติจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขณํ อสฺสณฺณสฺส ตตฺถ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ทุกขสจฺจํ อุปฺปชฺชติ โน จ เตสํ ตตฺถ
สมุทสจฺจํ อุปฺปชฺชติธฺ, อิตเรสํ จตฺตวการํ ปญจวการํ อุปฺปชฺชนฺตานํ ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขณํ เตสํ ตตฺถ ทุกขสจฺจญฺจ
อุปฺปชฺชติ สมุทสจฺจญฺจ อุปฺปชฺชติธฺ.

ตอบ แปล ในอุปปาทักขณะแห่งปฏิสนธิจิตของสุทธาวาสพรหมเหล่านั้นก็ดี บุคคลที่กำลังเกิดในอสังขยัตตภูมิเหล่านั้นก็ดี ในภุมินั้นทุกขสังขจะกำลังเกิด แต่สมุทยสังขจะไม่เคยเกิดแก่บุคคลเหล่านั้นในภุมินั้น, บุคคลที่กำลังเกิดในจตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ ที่นอกจากสุทธาวาสภูมิเหล่านั้นก็ดี ในอุปปาทักขณะแห่งจิตในปวัตติกาลของบุคคลเหล่านั้นก็ดี ในภุมินั้นทุกขสังขจะกำลังเกิด สมุทยสังขจะก็เคยเกิด.

(ใน อนุ.ป. อ.สัน. ได้แก่) องค์ธรรมในวิสัยหานี้ ได้แก่ อนาคามีผลบุคคล ๑ ที่ในสุทธาวาสภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งจิต ๑๙ ดวง คือ ปฏิสนธิจิต ๑ ภวังคจิต ๑๖ มโนทวาราวชชนจิต ๑ กวนิกันติกโลภขวนะดวงที่ ๑ กับ สุทธาวาสภูมิ ๕

สุ.๑ ซึ่งกำลังเกิดในอสังขยัตตภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งชีวิตนวกกลาปที่เกิดขึ้นครั้งแรก กับ อสังขยัตตภูมิ ๑

และ

ป.๔ ผลเสกข. ๓ ซึ่งกำลังเกิดในจตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งปฏิสนธิจิต ๑๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชกกลาป ๓, ๗, ๔ กับ จตุโวการภูมิ ๔ ปัญจโวการภูมิ ๒๑ (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕)

ป.๔ อริยบุคคล ๘ ที่เป็นไปในปวัตติกาล คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งจิต ถ้าในสุทธาวาสภูมิ ก็นับตั้งแต่กวนิกันติกโลภขวนะดวงที่ ๒ เป็นต้น จนถึงจุติจิต ถ้าในจตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิที่เหลือ ก็นับตั้งแต่ปฐมภวังค์เป็นต้น จนถึงจุติจิต (เว้นมรรคจิต ผลจิตในอรูปภูมิ) กับ จตุโวการภูมิ ๔ ปัญจโวการภูมิ ๒๖

* ๒๕๕๕, * ๒๕๕๓

๕. จงปจฉา วิชานา พร้อมคำแปล และแสดงองค์ธรรม ในยมกะดังต่อไปนี้

ในอนุโลมปจฉา ของ ปวัตติวาระ อุปปาทนิโรธวาระ ปัจจุปปันนวารปัจจนิก ปุคคลวาระ ทุกขสังขจมูล มรรคสังขจมูลยมกะ

ตอบ อนุ. ป. ยสฺส ทุกฺขสจฺจํ นุปฺปชฺชติ, ตสฺส มคฺคสจฺจํ น นิรุชฺฌติติ ?

ทุกขสังขจะไม่ใช้กำลังเกิดแก่บุคคลใด, มัคคสังขจะก็ไม่ใช้กำลังดับแก่บุคคลนั้นใช่ไหม ?

วิสัยนา. มคฺคสฺส ภงฺคกฺขณ เตสํ ทุกฺขสจฺจํ นุปฺปชฺชติ โน จ เตสํ มคฺคสจฺจํ น นิรุชฺฌติ, สพฺเพสํ จวนฺตานํ ปวตฺเต มคฺควิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขณ อรูป มคฺคสฺส จ ผลสฺส จ อุปฺปาทกฺขณ เตสํ ทุกฺขสจฺจญฺจ นุปฺปชฺชติ มคฺคสจฺจญฺจ น นิรุชฺฌติ.

ในภังคักขณะแห่งมรรคจิตบุคคลเหล่านั้น ทุกขสังขจะไม่ใช่กำลังเกิด แต่มรรคสังขจะกำลังดับแก่บุคคลเหล่านั้น, เมื่อบุคคลเหล่านั้นทั้งหมดกำลังตายก็ดี ในภังคักขณะแห่งมรรควิปปยุตตจิตในปวัตติกาลของบุคคลเหล่านั้นก็ดี ในอุปปาทักขณะแห่งมรรคจิตผลจิตในอรูปภูมิบุคคลเหล่านั้นก็ดี ทุกขสังขจะก็ไม่ใช้กำลังเกิด มรรคสังขจะก็ไม่ใช้กำลังดับ.

ใน อนุ.ป. อ.สัน. ได้แก่ มรรคบุคคล ๔ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการดับแห่งมรรคจิต ๔ เจตสิก ๓๖

และ

ป.๔ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังตายใน ๓๑ ภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการดับแห่งจุติจิต ๑๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ชีวิตนวกกลาปที่ดับครั้งสุดท้าย

ป.๔ ผลบุคคล ๔ ที่เป็นไปในปวัตติกาลในจตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการดับแห่งมรรควิปปยุตตจิต ๘๕ เจตสิก ๕๒

มรรคบุคคลเบื้องต้น ๓ ผลบุคคล ๔ ที่ในอรูปภูมิ คือ ในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งมรรคจิตเบื้องต้น ๓ ผลจิต ๔ เจตสิก ๓๖

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

**** ๒๕๖๒, ๒๕๕๘, ๒๕๕๖, ๒๕๕๓

๖. จงแสดงวิสัยทัศน์ และแสดงองค์กรรม ในข้อปัญหาดังต่อไปนี้ไม่ต้องจำแนกโกฏฐา

ก. ยตถ ทุกขสัจจํ อุปปชฺชติ, ตตถ สมุทยสัจจํ อุปปชฺชิสฺสตีติ ?

ตอบ วิสัยทัศน์ อสณฺณสตฺเต ตตถ ทุกขสัจจํ อุปปชฺชติ ใน จ ตตถ สมุทยสัจจํ อุปปชฺชิสฺสตี, จตุโวการเ ปญจโวการเ ตตถ ทุกขสัจจญฺจ อุปปชฺชติ สมุทยสัจจญฺจ อุปปชฺชิสฺสตี.

แปล ในอสังขยัตตภูมินั้น ทุกขสัจจะกำลังเกิด แต่สมุทยสัจจะจักไม่เกิดในภูมินั้น, ในจตุโวการภูมิ ปญจโวการภูมินั้น ทุกขสัจจะกำลังเกิด สมุทยสัจจะจักเกิด.

ใน อนุ.ป. อ.สัน. ได้แก่ อสังขยัตตภูมิ ๑ และ จตุโวการภูมิ ๔ ปญจโวการภูมิ ๒๖.

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น.

ข. ยตถ วา ปน มคฺคสจฺจํ น นิจฺฉินฺสตี, ตตถ สมุทยสจฺจํ น นิจฺฉินฺตถาตี ?

วิสัยทัศน์ อปายเ ตตถ มคฺคสจฺจํ น นิจฺฉินฺสตี ใน จ ตตถ สมุทยสจฺจํ น นิจฺฉินฺตถ, อสณฺณสตฺเต ตตถ มคฺคสจฺจญฺจ น นิจฺฉินฺสตี สมุทยสจฺจญฺจ น นิจฺฉินฺตถ.

แปล ในอบายภูมินั้นมรรคสัจจะจักไม่ดับ แต่สมุทยสัจจะเคยดับในภูมินั้น, ในอสังขยัตตภูมินั้นมรรคสัจจะจักไม่ดับ สมุทยสัจจะจักไม่เคยดับ.

ใน ปฏิ.ป. อ.สัน. ได้แก่ อบายภูมิ ๔ และ อสังขยัตตภูมิ ๑.

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น.

** ๒๕๖๑, ๒๕๕๗

๖. จงแสดงวิสัยทัศน์ พร้อมทั้งคำแปล และองค์กรรม ในข้อปัญหาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐา)

ก. ยตถ วา ปน มคฺคสจฺจํ นิจฺฉินฺสตี, ตตถ สมุทยสจฺจํ อุปปชฺชตีติ ?

ตอบ วิสัยทัศน์ อามนฺตา ไซ

ใน ปฏิ.ป. อ.สัน. ได้แก่ จตุโวการภูมิ ๔ ปญจโวการภูมิ ๒๒ (เว้นอบายภูมิ ๔)

อ.สัง. เหมือนกัน

ข. ยตถ สมุทยสจฺจํ นิจฺฉินฺตถ, ตตถ มคฺคสจฺจํ นิจฺฉินฺสตีติ ?

วิสัยทัศน์ อปายเ ตตถ สมุทยสจฺจํ นิจฺฉินฺตถ ใน จ ตตถ มคฺคสจฺจํ นิจฺฉินฺสตี, อวเสเส จตุโวการเ ปญจโวการเ ตตถ สมุทยสจฺจญฺจ นิจฺฉินฺตถ มคฺคสจฺจญฺจ นิจฺฉินฺสตี.

แปล ในอบายภูมินั้น สมุทยสัจจะเคยดับ แต่มรรคสัจจะจักไม่ดับในภูมินั้น, ในจตุโวการภูมิ ปญจโวการภูมิที่นอกจากนั้น สมุทยสัจจะจักเคยดับ มรรคสัจจะจักดับ

ใน อนุ.ป. อ.สัน. ได้แก่ อบายภูมิ ๔ และ จตุโวการภูมิ ๔ ปญจโวการภูมิ ๒๒ (เว้นอบายภูมิ ๔)

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

*** ๒๕๕๖, ๒๕๕๔, ๒๕๕๓

๖. จงวิชันนา พร้อมทั้งแปล และแสดงองค์กรรมในข้อปัญหาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส)

ก. ยสฺส ทุกฺขสจฺจํ นุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส มคฺคสจฺจํ นุปฺปชฺชิสฺสตีติ ? * ข.๑) ๒๕๖๒

ข. ยสฺส วา ปน มคฺคสจฺจํ นุปฺปชฺชิสฺสตี, ตสฺส ทุกฺขสจฺจํ นุปฺปชฺชิตฺถาติ ? * ข.๒) ๒๕๖๒

** ๒๕๖๐, ๒๕๕๙

๖. จงแสดงปัญญาและวิชันนา แปล และแสดงองค์กรรม ในทุกขสัจจมูละ มรรคสัจจมูลียมกะ แห่งอติตานุคตวาระ ปัจจนิค
บุคคลวาระ ของอุปาทาพวาระ ทั้งอนุโลมและปฏิโลมปัญญา (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส) ?

ตอบ อ.น.ป. ยสฺส ทุกฺขสจฺจํ นุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส มคฺคสจฺจํ นุปฺปชฺชิสฺสตีติ ? * ข.๑) ๒๕๖๒

ทุกขสัจจะไม่เคยเกิดแก่บุคคลใด, มรรคสัจจะก็จักไม่เกิดแก่บุคคลนั้น ไซ้ไหม ?

วิ. นตฺถิ. ไม่มี

ใน อ.น.ป. องค์กรรมของสันนิฐานานนต ไม่มี

เมื่อองค์กรรมของสันนิฐานานนตไม่มีแล้ว องค์กรรมของสังสยบทก็ไม่มีเหมือนกัน

ป.วิ.ป. ยสฺส วา ปน มคฺคสจฺจํ นุปฺปชฺชิสฺสตี, ตสฺส ทุกฺขสจฺจํ นุปฺปชฺชิตฺถาติ ? * ข.๒) ๒๕๖๒

หรือว่า มรรคสัจจะจักไม่เกิดแก่บุคคลใด, ทุกขสัจจะก็จักไม่เกิดแก่บุคคลนั้น ไซ้ไหม ?

วิ. อุปฺปชฺชิตฺถ. เคยเกิด

ใน ป.วิ.ป. อ.สัน. ได้แก่ อรหัตตมรรคบุคคล ๑ คือในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของอรหัตตมรรคจิต ๑
เจตสิก ๓๖

อรหัตตผลบุคคล ๑ คือในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิต นับตั้งแต่อรหัตตผลจิตที่ในอรหัตตมรรค
วิถีเป็นต้น จนถึงปรินิพพานจิต

ป.ุฏฺชน ๔ ที่จะไม่ได้มรรค คือในขณะที่ถึงพร้อมด้วยการเกิดขึ้นแห่งขณะทั้ง ๓ ของจิตนับตั้งแต่เวียนวายตายเกิดเป็นต้น
มาจนหาที่สุดมิได้

อ.สัง. ไม่มี

* ๒๕๕๙ ๓ ก.), * ๒๕๕๕

๖. จงวิชันนา ทุกขสัจจมูละ มรรคสัจจมูลียมกะ แห่งอติตานุคตวาระ อนุโลม บุคคลวาระ ของอุปาทาพวาระ โดยภาษาบาลีและ
ภาษาไทย พร้อมทั้งแสดงองค์กรรม ? (เฉพาะอนุโลมปัญญา) (ยสฺส ทุกฺขสจฺจํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส มคฺคสจฺจํ นิรุชฺฌิตฺถาติ ?)

ตอบ วิ. อนภิสเมตาวีนี เตสํ ทุกฺขสจฺจํ อุปฺปชฺชิตฺถ โน จ เตสํ มคฺคสจฺจํ นิรุชฺฌิตฺถ, อภิสเมตาวีนี เตสํ ทุกฺขสจฺจญฺญจ อุปฺปชฺชิตฺถ
มคฺคสจฺจญฺญจ นิรุชฺฌิตฺถ.

แปล เมื่อบุคคลเหล่านั้นยังมิเข้าถึงความเป็นผู้เคยรู้ริยสัจ ๔ มานั้น ทุกขสัจจะเคยเกิด แต่มรรคสัจจะมิเคยดับแก่
บุคคลเหล่านั้น, เมื่อบุคคลเหล่านั้นเข้าถึงความเป็นผู้เคยรู้ริยสัจ ๔ มาแล้ว ทุกขสัจจะก็เคยเกิด มรรคสัจจะก็เคยดับ

ใน อนุ.ปุ.อ.สัน. ได้แก่ ปุ.๔ โสดาปัตติมรรคบุคคล ๑ ซึ่งยังไม่เข้าถึงความเป็นผู้เคยรู้ปริยสัจ ๔ มานั้น นับตั้งแต่เวียนว่ายตายเกิดเป็นต้นมาที่หาเบื้องต้นมิได้ จนถึงโสดาปัตติมรรคจิตเกิด

และ มรรคบุคคลเบื้องต้น ๓ ผลบุคคล ๔ ซึ่งเข้าถึงความเป็นผู้เคยรู้ปริยสัจ ๔ มาแล้ว นับตั้งแต่ โสดาปัตติผลจิต เป็นต้นมา จนถึงปัจฉิมจิต

อ.สัง ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

***** ๒๕๖๒, ๒๕๖๑, ๒๕๕๙, ๒๕๕๗, ๒๕๕๔, ๒๕๕๓

๗. จงแปลและวิชันนา พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรม ในข้อปัญหาดังต่อไปนี้

ก. โย ทุกขสจฺจํ ปริชานิสฺสตี, โส สมุทยสจฺจํ ปชฺหิสฺสตีติ ?

ตอบ แปล บุคคลใดจ้กัรู้รอบทุกขสัจจะ, บุคคลนั้นจักละสมุทยสัจจะไซ้ไหม ?

วิชันนา อามนฺตา. ไห่

ใน อนุ.ปุ. อ.สัน. และ อ.สัง. ได้แก่ ภัพพปฺพุชน ๑ มรรคบุคคลเบื้องต้น ๓ ผลบุคคลเบื้องต้น ๓

ข. โย วา ปน สมุทยสจฺจํ นปฺปชฺหิสฺสตี, โส ทุกขสจฺจํ น ปริชานิสฺสตีติ ?

แปล หรือว่า บุคคลใดจ้กัไม่ละสมุทยสัจจะ, บุคคลนั้น ก็จ้กัไม่รู้รอบทุกขสัจจะไซ้ไหม ?

วิชันนา อามนฺตา. ไห่

ใน ปฏฺิ.ปุ. อ.สัน. และ อ.สัง. ได้แก่ อภัพพปฺพุชน ๑ อรหัตตมรรคบุคคล ๑ อรหัตตผลบุคคล ๑

* ๒๕๖๐

๗. จงวิชันนาเป็นบาลี, แปลและแสดงองค์ธรรมในปจฺจา ดังต่อไปนี้

ก. โย ทุกขสจฺจํ ปริชานาตี, โส สมุทยสจฺจํ ปชฺหิตฺถาตี.? *** ๒๕๖๐, ๒๕๕๖, ๒๕๕๕

ตอบ วิชันนา ใน ไห่ไห่

ในอนุโลมปจฺจา องค์ธรรมของสันนิฏฐานบท ได้แก่ อรหัตตมรรคบุคคล ๑

องค์ธรรมของสังสยบท ไห่มี

ข. โย ทุกขสจฺจํ น ปริชานาตี, โส สมุทยสจฺจํ นปฺปชฺหิตฺถาตี ? * ๒๕๕๘

วิชันนา อรหา ทุกขสจฺจํ น ปริชานาตี โน จ สมุทยสจฺจํ นปฺปชฺหิตฺถ, อคฺคมคฺคสมฺมุคฺคิณฺณ อรหฺนฺตณฺณ จเปตฺวา อวเสสาปฺคฺคฺลา ทุกขสจฺจณฺณ น ปริชานนฺตี สมุทยสจฺจณฺณ นปฺปชฺหิตฺถ.

แปล พระอรหันต์ไห่ไห่กำลังรู้รอบทุกขสัจจะ แต่เคยละสมุทยสัจจะ, ยกเว้น อรหัตตมรรคบุคคลและพระอรหันต์เสียแล้ว บุคคลที่เหลือนอกนั้น ไห่ไห่กำลังรู้รอบทุกขสัจจะ และไห่เคยละสมุทยสัจจะ.

ในอนุโลมปจฺจา องค์ธรรมของสันนิฏฐานบท ได้แก่ อรหัตตผลบุคคล ๑ และ ภัพพปฺพุชน ๑ อภัพพปฺพุชน ๑ มรรคบุคคลเบื้องต้น ๓ ผลบุคคลเบื้องต้น ๓

องค์ธรรมของสังสยบท ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

** ๒๕๕๖, ๒๕๕๕

๗. จงวิชันนา เป็นภาษาไทย และแสดงองค์ธรรมในคำปฐชาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฐฐาส)

ตอบ ข. โย วา ปน สมุทยสจฺจํ นปฺปชหิสฺสติ, โส ทุกฺขสจฺจํ น ปริชานาตีติ ?

วิ. อรหัตตมรรคบุคคลจักไม่ละสมุทยสจฺจจะ แต่กำลังรู้รอบทุกสจฺจจะ, พระอรหันต์ทั้งหลายก็ดี ปุณฺชนเหล่าใดจะไม่ได้มรรค ปุณฺชนเหล่านั้นก็ดี จักไม่ละสมุทยสจฺจจะ และไม่ใช้กำลังรู้รอบทุกสจฺจจะ. (อคุคมคฺคสมฺมวํสี สมุทยสจฺจํ นปฺปชหิสฺสติ โน จ ทุกฺขสจฺจํ น ปริชานาติ, อรหา เย จ ปุณฺชชานา มคฺคํ น ปฏิลภิสฺสนฺติ เต สมุทยสจฺจญฺจ นปฺปชหิสฺสนฺติ ทุกฺขสจฺจญฺจ น ปริชานนฺติ.)

ใน ปฏิโลมปฐชา องค์ธรรมของสันนิฏฐานบพ ได้แก่ อรหัตตมรรคบุคคล ๑ และ อรหัตตผลบุคคล ๑ อภัพพปุณฺชน ๑ องค์ธรรมของสังสยบพ ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

ค. โย วา ปน สมุทยสจฺจํ นปฺปชหิสฺสติ, โส ทุกฺขสจฺจํ น ปริชานิตฺถาติ ? * ๒๕๕๘

วิ. พระอรหันต์จักไม่ละสมุทยสจฺจจะ แต่เคยรู้รอบทุกสจฺจจะ, อรหัตตมรรคบุคคลก็ดี ปุณฺชนเหล่าใดจะไม่ได้มรรค ปุณฺชนเหล่านั้นก็ดี จักไม่ละสมุทยสจฺจจะ และไม่เคยรู้รอบทุกสจฺจจะ

ใน ปฏิโลมปฐชา องค์ธรรมของสันนิฏฐานบพ ได้แก่ อรหัตตผลบุคคล ๑ และ อรหัตตมรรคบุคคล ๑ อภัพพปุณฺชน ๑ องค์ธรรมของสังสยบพ ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น